

שיר השירים (21)

"עין בעין" מול "מציץ מן החרכים"

עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים

(ב. ט.)

בגמרא (בבא בתרא צט.) הקשו סתירה בין הפסוק בתורה (שמות כה. כ.), שבו נאמר כי פניהם של הכרובים במקדש היו איש אל אחיו, ואילו בדברי הימים (ב. ג.) נאמר: ופניהם לבית? ותירצה הגמרא: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום, כלומר: שני הכרובים היו מרמזים, אחד על הקב"ה ואחד על ישראל. ולכן, כאשר עושים רצונו של מקום, הרי פניהם איש על אחיו, דהיינו "שהיתה ההשגחה "עין בעין", כלומר: השגחה גלויה ונראית. זו היתה המדריגה של בני ישראל לאחר יציאת מצרים, כלשון הפסוק (שמות יד. יד.): **"כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עומד עליהם"**, ואף לעתיד לבוא תהיה מדריגה זו, וכמאמר הנביא **ישעיהו (נה. ח): "כי עין בעין יראו בשוב ה' את ציון"**. אך מאידך, כשאין עושין רצונו של מקום, היו אחוריהם זה לזה, כלומר: ההשגחה היתה נסתרת, ומכל מקום חלילה לומר שהקב"ה עזבנו, שהרי כך נאמר בשירת האזינו (דברים לב. כ.): **"אסתירה פני מהם"**, ומכל מקום **"אראה מה אחריתם"**.

שתי מדרגות הללו, ביאר בעל **"ערוך השולחן"**, נרמזו באופן נפלא בפסוק שלפנינו: **"משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים"**: כאשר שני אנשים עומדים זה בחלון זה וזה בחלון זה, הרי רואים אחד את חברו, אולם לא כן כאשר אדם מציץ מתוך נקב קטן, שהוא אמנם רואה את חברו שבחוץ, אך חברו אינו יכול לראותו. זה כוונת הפסוק: לפעמים הקב"ה **"משגיח מן החלונות"**, שאז רואים אותו **עין בעין**, וזה כאשר עושים רצונו של מקום, ולפעמים **"מציץ מן החרכים"**, כאשר אין עושין רצונו של מקום, ואז הקב"ה רק **מציץ מן החרך** ורואה את ישראל ומשגיח עליהם, אולם הם אינם זוכים לראות אותו.

כמוצא של רב "שיר השירים" בשם בעל "ערוך השולחן"

הנה זה עומד אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים (ב. ט.)

כאמור בחז"ל **בתנחומא נשא (אות ה):** אמרה הכנסת ישראל לפני הקב"ה, רבונו של עולם, לכהנים אתה אומר שיברכו אותנו, אין אנו צריכים אלא לברכתך ולהיותנו מתברכים מפיד וכו'. אמר להם הקב"ה אף על פי שאמרתי לכהנים שיהיו מברכין אתכם אני עומד עמם ומברך אתכם. לפיכך הכהנים פורשים את כפיהם לומר הקב"ה עומד אחרינו. וכן הוא אומר **"הנה זה עומד**

אחר פתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים". מבין אצבעות של כהנים, מציץ מן החרכים בשעה שפושטין כפיהם. לכך נאמר כה תברכו את בני ישראל, ע"כ.

לכאורה יש לתמוה בתרתי, ראשית מדוע צריכים את הכהנים שיברכו ולא מברכם ישר. דאמנם עונה להם הקב"ה על שאלתם ובקשתם שיברך הוא, אך אכתי על מה שאמרו: לכהנים אתה אומר שיברכו איננו צריכים אלא לברכתך, אינו עונה. דהא אכתי מדוע צריכים גם לכהנים? ועוד צ"ב מהו הדמיון למשגיח מן החלונות ולמציץ מן החרכים? ונראה לומר דכידוע **מהזוהר הקדוש** בכמה דוכתי דעשר אצבעות הידים הם הינם בחינה של עשר ספירות אשר כל השפע היורד מן שמיא יורד ועובר דרכם, שהם כביכול הכלי לקיבול השפע מחד, והדרך להסתירו ולשמור על בחירת האדם על החופשית מאידך. וסגולה היא שכאשר מביט האדם על האצבעות ידיו לאור הנר במוצאי שבת קודש יחשוב אודות עשר ספירות אלו, כידוע דאז בצאת השבת הוא הזמן הראוי לבקש על השפע לכל השבוע כולו.

ומעתה הרי שזהו הדמיון למשגיח מן החלונות ומציץ מן החרכים, מה שמסיים המדרש: וכן הוא אומר, הנה זה עומד אחר פתלנו, לומר לך טעם הדבר, דבכדי שההשפעה תהיה באופן כזה של הסתר, של כביכול משגיח ומציץ בלתי נראה, אלא רק בהבנה והתבוננות, כדי שלאדם תהא הבחירה החופשית לעבדו בכל לבב צריכה הברכה להעשות על ידי הכהנים והקב"ה רק עומד כביכול מאחריהם ומבין עשר אצבעותיהם מברך את כלל ישראל.

הגדה של פסח "שירת דוד"

יוֹנְתִי בְּחַגֵּי הַסֵּלַע.... הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ (ב. יד.)

דרשו חז"ל (שמות רבה כא. ה): כיון שראו ישראל שהיו מוקפין משלוש רוחות, הים סוגר והשונא רודף והחיות מן המדבר, תלו עיניהם לאביהם שבשמים וצעקו להקב"ה, שנאמר: **"ויצעקו בני ישראל אל ה'"**.

ולמה עשה הקב"ה להם כך? אלא הקב"ה מתאווה לתפילתן, אמר רבי יהושע בן לוי: למה הדבר דומה: למלך שהיה בא בדרך והיתה בת מלכים צועקת לו: בבקשה ממך, הצילני מיד הלסטים, שמע המלך והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, היה מתאווה שתדבר עמו ולא היתה רוצה, מה עשה המלך? גירה בה הלסטים כדי שתצעק וישמע המלך. כיון שבאו עליה הלסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך

הלכה: הלכות כיבוד אב ואם: להזכיר בשם אביו בתוספות תואר.

כתב **השו"ע** (יו"ד סימן ר"מ ס"ב): לא יקראנו לא בחייו ולא במותו וכו'. **ובפסקים ותשובות** (אות י') כתב: ולענין להזכיר שם אביו בתוספת תואר, הנה הרמ"א להלן (ס' רמ"ב ס"ו) כתב אף שאסור לקרוא לרבו בשמו, מותר לומר רבי מורי פלוני. ונחלקו הפוסקים האם מועיל הוספת תואר גם לגבי אב, כגון שאומר: אבי מורי פלוני, או שהיתר זה נאמר דוקא לגבי רבו. ולמעשה ראוי לחוש למחמירים שלא לקראו לאביו בשמו גם בהוספת תואר. אכן בשעת הצורך מותר לכו"ע לקרואו בשמו בהוספת תואר.

ספר פסקים ותשובות

פתגם: אפשר לבכות עם חיוך, ואפשר לצוחק עם דמעות
ספר "שמחה"

חקירה: בל תאחר

אסור שהאדם יאחר את הבאת הקרבן (פעולה, גברא), או שהקרבן לא יבוא בזמנו (תוצאה). (קונטרסי שיעורים נדרים י-ט ד"ה ובתוס': גברא, חפצא, אחד מהם, או שניהם יחד)
ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: עזוב תעזוב עמו

במשך שנה תמימה למד נער מפי מורה מיוחד את המפטיר אשר יקרא בשבת, עם הגיעו לגיל בר המצוות, וכשהגיעה השבת החגיגית והנער נקרא לעלות למפטיר, עלה גם המורה ועמד לידו, כדי לעזורו ולחלצו מן המיצר בשעת הצורך. יפה הוא עושה, העיר אחד מבאי בית הכנסת, שכן בזה מקיים דברי חכמים במסכת בבא קמא: יבוא בעל השור ויעמוד אצל שורו.
ספר "חד וחלק" חלק ד' (דף נג)

שבת שלום

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, ששה שלום בן דבורה רחל, זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאת, מרים ברכה בת מלכה ואריה יעקב בן חוה. לעילוי נשמת: גיינט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן מחה, דניאל בן רחל, עמנואל בן ארנסט אברהם, רפאל שלמה בן אסתר, חוה בת צביה, מיה בת רחל, ויקטור חי בן יקוטא.

לכך הייתי מתאוה לשמוע קולך. כך ישראל כשהיו במצרים והיו משבעדים בהם, התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר: **"ויהי בימים הרבים ההם וכו' ויצעקו"**, מיד **"וירא אלוקים את בני ישראל"**. התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין, מה עשה, גרם לפרעה לדרוף אחריהם, שנאמר: **"ופרעה הקריב"**, מיד **"ויצעקו בני ישראל אל ה'"**. באותה שעה אמר הקב"ה, לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם, שנאמר: **"יוֹנָתִי בְּחַגִּי הִסְלַע"**, **"השמיעיני את קולך"** אינו אומר אלא: **"השמיעיני את קולך"**, אותו הקול שכבר שמעתי במצרים.

מתוך האור "הגדה של פסח"

היונה אינה מתייגעת לעולם

יוֹנָתִי בְּחַגִּי הִסְלַע (ב.יד)

למה נמשלו ישראל ליונה, מה יונה זו כנפיה המגינות עליה, אף ישראל מצוות מגינות עליהם (שבת מט).

בתוספות (שם ד"ה כנפיה) פירשו בשם המדרש, שכל העופות כשהם יגעים נחים על גבי סלע. והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת באחת ונחה באחת. משום כך ביאר ה"חתם סופר", כאשר ביקש נח עוף שיעוף בכל העולם, לא בחר אלא היונה, שכן כל עוף אחר אם יתייגע, יפול למים וימות, אך היונה תפרח באחת ותנוח בשניה ולא תתייגע לעולם. משום כך נאמר בפסוק (בראשית ח. ט): **"ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה"**, אבל לכנפיה מצאה מנוח.

כמוצא שלל רב "שיר השירים" בשם החתם סופר

יוֹנָתִי בְּחַגִּי הִסְלַע בְּסֹתֵר הַמְּדֻרְגָּה הָרְאִינִי אֶת מְרָאִיךְ הַשְּׁמִיעִינִי אֶת קוֹלְךָ פִּי קוֹלְךָ עֲרֹב וּמְרָאִיךְ נְאֻהָ (ב. יד)

הקרב"ה אומר לכנסת ישראל, שהיא **"יונתני"**, כלומר: מיוחדת לי כיונה שאינה מחלפת זוגה, בזמן שהיא **"בְּחַגִּי הִסְלַע בְּסֹתֵר הַמְּדֻרְגָּה"**, כשהיא נרדפת מכל עבר ומתחבאת בחגוי הסלע ומסתרת עצמה בסתר המדרגה, בדיוטא התחתונה, אז היא **"יוֹנָתִי"** דבוקה בי, וכמו שנאמר **"ממעמקים"**, דהיינו: כשאני במעמקי הצרות, **"קראתיך ה'"**, אך הקב"ה מבקש: **"הָרְאִינִי אֶת מְרָאִיךְ"**, דהיינו: מראה יהודי עם צלם אלוקים. **"השמיעיני את קולך"**, לא רק בזמן צרה עם קול בוכים, אלא בזמן **"מְרָאִיךְ נְאֻהָ"**, מתוך חדרה ונחת, בפנים צוהלות, כמו שנאמר: **"מן המיצר קראתי קה ענני במרחב קה"** כלומר: הקב"ה ענני שעלי לקרוא אליו מתוך מרחב, להקדים תפילה לצרה, להתפלל עוד בזמן הטובה.

ספר כמוצא שלל רב "שיר השירים" בשם רבי פישמיין

